

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A.Vivulskio g. 11, LT-03610 Vilnius, tel. (8 5) 266 8176, (8 5) 266 8169, faks. (8 5) 266 4209, el. p. post@socmin.lt, <https://socmin.lrv.lt>. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 1886 03515

Lietuvos Respublikos Seimo
Audito komitetui

Nr.
Į 2021-04-16 Nr. S-2021-1951

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO AUDITO KOMITETO SPRENDIMO

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – Ministerija), vykdydama Lietuvos Respublikos Seimo Audito komiteto 2021 m. balandžio 14 d. posėdžio sprendimą (posėdžio protokolo Nr. 141-P-9 2 klausimas), teikia informaciją apie priemones, skirtas šalies nedarbo lygio mažinimui, kurių ketinama imtis trumpuoju ir ilguoju laikotarpiu, atsižvelgiant į per pandemijos laikotarpį reikšmingai išaugusį nedarbo lygį Lietuvoje.

Ministerija, įgyvendindama **Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planą**, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“ (toliau – Įgyvendinimo planas), numato šias priemones:

a) III misijos (prioriteto) „Socialiai pažeidžiamiausių visuomenės grupių įgalinimas“ Vyriausybės programos projektas – neįgalųjų teisių apsauga ir paslaugų plėtra.

Siekiant kuo aktyvesnio asmenų su negalia dalyvavimo atviroje darbo rinkoje, Ministerija planuoja iki 2022 m. II ketv. parengti ir priimti Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, susijusį su darbo rinkos paslaugų teikimu ir aktyvios darbo rinkos politikos priemonių taikymu neįgaliesiems (Įgyvendinimo plano 3.2.8 papunktis).

b) V misijos (prioriteto) „Aukštos pridėtinės vertės ekonomika“ Vyriausybės programos projektas – universalus verslumas.

Iki 2024 m. II ketv. Ministerija yra numačiusi *optimizuoti Užimtumo tarnybos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veiklos procesus ir funkcijas, siekiant užtikrinti sparčią integraciją į darbo rinką ir įdiegiant technines priemones (Įgyvendinimo plano 5.2.2 papunktis)*. Šiuo tikslu, Ministerija numato įgyvendinti **Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės „Naujos kartos Lietuva“ 7.4 reformą „Į klientą orientuotas užimtumo rėmimas“**, kurios pirmoji kryptis – *„Užimtumo tarnybos veiklos procesų optimizavimas ir tobulinimas, užtikrinantis sistemingą orientavimąsi į klientą“*. Bus peržiūrėtos Užimtumo tarnybos funkcijos ir teikiamų paslaugų paketas, organizacinė struktūra, organizuojami darbuotojų apmokymai. Užimtumo tarnybos valdoma informacinė sistema bus pakeista į šiuolaikiniais moderniais IT sprendimais pagrįstą *Užimtumo platformą*, tapsiančią pagrindiniu paslaugų teikimo kanalu daugumai klientų ir pagrindiniu darbo įrankiu beveik 1100 (85 proc.) Užimtumo tarnybos darbuotojų. Sukūrus naująją Užimtumo platformą bei skaitmenizavus daugumą paslaugų, Užimtumo tarnyba prisidės prie 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos (ESFIP) 1 tikslo „Pažangesnė Europa“ įgyvendinimo – bus skaitmeninama ne tik vartotojų prieiga prie Užimtumo tarnybos paslaugų, bet ir su jų teikimu susijusi įstaigos veikla, maksimaliai atsisakyta „popierinių“ vidaus procesų, sustiprinta el. paslaugų orientacija į vartotojų poreikius, jų pasitenkinimą sukurtomis paslaugomis, užtikrinama paslaugų kokybė ir sąveikumas, nepriklausomai nuo to, kuriame Lietuvos regione ji teikiama. Planuojama, kad sukūrus naująją

Užimtumo platformą, skaitmeninių dokumentų srautas padidės nuo 38,4 iki 70 proc., skaitmenizuotų paslaugų dalis priartės prie 90 proc., vidutinė įsidarbinimo proceso trukmė sutrumpės nuo 96 d. iki 50 d. ir darbo ieškantis asmuo greičiau sugrįš į darbo rinką, o darbdaviai greičiau ras tinkamos kvalifikacijos darbuotojus, nes vidutinė laisvų darbo vietų užpildymo trukmė sutrumpės nuo 12 d. d. iki 5 d. d.

Įgyvendinimo plane taip pat numatyta *taikyti priemones, užtikrinančias tvarią asmenų integraciją į darbo rinką, skatinant žaliųjų ir skaitmenizuotų darbo vietų kūrimą ir išlaikymą (Įgyvendinimo plano 5.2.6 papunktis)*. Pastebimos tendencijos, kad augančio nedarbo laikotarpiu spartėja automatizacijos tendencija (ne tik gamybos, bet ir paslaugų sektoriuje). Tai nulemia mažėjančią žemos kvalifikacijos, į rutininių funkcijų vykdymą orientuotų darbo vietų skaičių, todėl būtina siekti ekonomikos pokyčių, siejamų su pažangių sektorių vystymu, užtikrinant spartų tiek aukštos, tiek ir žemos kvalifikacijos darbo jėgos mokymą kvalifikacijų ir kompetencijų siejamų su ekonominės veiklos sektoriais, turinčiais augimo potencialą ir pasižyminčiais dideliu produktyvumu. Asmenys, turintys reikiamas kvalifikacijas ir kompetencijas, yra atsparesni neigiamiems ekonomikos pokyčiams, be to, jie geriau geba pasinaudoti atsirandančiomis naujomis galimybėmis. Kvalifikacijos ir kompetencijos, atliepančios globalias tendencijas laikomos aukštos pridėtinės vertės kvalifikacijomis ir kompetencijomis. Atsižvelgiant į globalias tendencijas, tokias kaip darbų automatizavimas, skaitmenizacija, Žalioji kursas, žiedinė ekonomika, aukštą pridėtinę vertę kuriančiomis kvalifikacijomis gali būti laikomos tik tos kvalifikacijos, kurios yra orientuotos į aukštesnį veiklos sudėtingumą, savarankiškumą ir kintamumą. Be to, atsiranda poreikis darbo ieškantiems asmenims sudaryti galimybę mokytis pagal aukštojo mokslo modulius. Taip pat susiduriama ir su situacija, kai užsieniečiai nemoka arba prastai moka valstybinę kalbą. Kalbos barjeras sukelia nemažai trukdžių jiems įsidarbinti, užtikrinti darbo sąlygų kokybę, derėtis dėl darbo laiko ir užmokesčio ir užkirsti kelią galimam išnaudojimui darbe. Šiuo tikslu, Ministerija numato įgyvendinti **Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemones „Naujos kartos Lietuva“ 7.4 reformą „Į klientą orientuotas užimtumo rėmimas“**, kurios antroji kryptis – *„Užimtumo rėmimo priemonių apimties ir įvairovės didinimas, prisidedant prie skaitmeninės ir žaliosios transformacijos tikslų siekimo ir žiedinės ekonomikos skatinimo“*. Siūloma nauja **kvalifikacijų ir kompetencijų įgijimo priemonė**, kuri suteiks galimybę darbo ieškantiems asmenims (bedarbiams/užimtiems asmenims) mokytis ir įgyti aukštą pridėtinę vertę kuriančias kvalifikacijas ir kompetencijas pagal profesinio mokymo programas ir jų modulius bei aukštojo mokslo modulius. Tokiu būdu profesinio mokymo priemonės taikymas bus orientuojamas į aukštos pridėtinės vertės sritį, o paramos mokymuisi priemonių spektras pasipildys nauja – neformaliojo suaugusiųjų švietimo priemone. Užimtiems asmenims bus sudaryta galimybė mokytis pameistrystės organizavimo forma bei įsivertinti ir pripažinti neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytas kompetencijas (šiuo metu užimti asmenys, Užimtumo tarnybos siuntimu gali dalyvauti tik profesinio mokymo priemonėje). Siekiant padėti užsieniečiams, registruotiems Užimtumo tarnyboje, sėkmingai integruotis į Lietuvos darbo rinką, bus sudarytos sąlygos mokytis valstybinės kalbos, dalyvaujant neformaliojo suaugusiųjų švietimo priemonėje.

Taip pat, augančio nedarbo laikotarpiu, svarbiu išlieka ir verslumo skatinimas. Pradedantiesiems ir smulkiesiems verslininkams, ypač Lietuvos regionuose, dažniausiai trūksta informacijos, gebėjimų identifikuoti kuriamo verslo ekonomines naudas, žinių apie verslo formas, jų administravimą bei šalyje esančias mokestines sistemas, gerosios verslo praktikos pavyzdžius, kurie padėtų pradėti, vykdyti veiklą, identifikuoti kuriamo verslo stiprybes ir silpnybes, užkirsti kelią galimiems verslo sunkumams. Todėl Ministerija numatė **verslumo skatinimo priemonę**, kuri:

- sudarys sąlygas efektyviau teikti paramą darbuotojams ir savarankiškai dirbusiems šalies gyventojams, kuriuos paveikė veiklos pokyčiai įmonėse, vykdomų veiklų nutraukimas dėl pandemijos sukeltos krizinės situacijos. Numatoma darbo vietų steigimą subsidijuoti bedarbiams ir asmenims, keičiantiems, ekonominę veiklą, kuriuos paveikė veiklos pokyčiai įmonėse, vykdomų

veiklų nutraukimas dėl pandemijos sukeltos krizinės situacijos, sudarant galimybę steigti darbo vietas ne tik sau, bet ir kitam bedarbiui. Bus investuojama į darbo vietų, prisidedančių prie skaitmeninės ir žaliosios transformacijos tikslų įgyvendinimo bei žiedinės ekonomikos skatinimo, steigimą, mokant subsidiją verslą kuriantiems asmenims su steigiamos darbo vietos darbo funkcijų atlikimu susijusioms darbo priemonėms įsigyti, montuoti, pritaikyti ir patalpoms, reikalingoms darbo vietai įrengti, remontuoti ar pritaikyti;

- bus įgyvendinta numatantiems kurti verslą asmenims, pasitelkiant išorės teikėjus bei partnerius, organizuojant pažintinius seminarus apie žiedinę ekonomiką bei Žaliąjį kursą, verslumo bei bendradarbiystės kursus, kuriuose, sukurtų įrankių pagalba, verslininkams bus simuliuojami verslo kūrimo bei jų administravimo, išlaikymo bei plėtros situaciniai žaidimai, kurie padės stiprinti verslumo įgūdžius ir kompetencijas, verslo progresą. Siekiant užtikrinti naujo verslo tvarumą, po verslo įsteigimo, dar metus, numatoma padėti palaikyti verslą, teikiant individualias konsultacijas verslo finansavimo, partnerių paieškos, mokesčių, verslo, teisės, rinkodaros, finansų, personalo valdymo, verslo tobulinimo ir vystymo klausimais; užtikrins, kad Užimtumo tarnyba turėtų reikiamų veiklos pajėgumų savalaikės tiesioginės paramos teikimui ir galėtų kitaip prisidėti prie įvairių paramos teikimo būdų. Siekiant taiklesnio bei tvaresnio paslaugų teikimo, bus sudaryta papildomas kompetencijas turinti darbuotojų grupė, sutelksianti personalą, gebantį ne tik administruoti centralizuotai teikiamus dokumentus, organizuoti skaidrų paraiškų vertinimą, konsultuoti verslą ketinančius steigti paraiškų teikėjus, bet ir organizuos pastarųjų mokymus: verslo formos pasirinkimo, verslo valdymo (planavimas, organizavimas, vykdymas, kontrolė), marketingo, verslo rizikos valdymo ir kt. klausimais. Bus siekiama didinti Užimtumo tarnybos darbuotojų profesines kompetencijas, susijusias su žaliosios ir skaitmeninės transformacijos tikslų siekimu ir žiedinės ekonomikos skatinimu.

Ministerija, vykdydama *Įgyvendinimo plano 5.2.5 papunktyje* nurodytą priemonę – „*Siekiant padėti pandemijos paveiktam verslui atsigauti, nustatyti priemones darbuotojų darbo vietoms išlaikyti*“, parengė Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo Nr. XII-2470 5¹, 25, 35, 41, 42, 43 ir 48¹ straipsnių pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Projektas), kuriuo siekiama padėti verslui ir gyventojams, susidūrusiems su neigiamu COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) plitimo poveikiu ir dėl Vyriausybės paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino nustatytų ūkinės veiklos ir kitų apribojimų, patiriantiems finansinius sunkumus. Projektu siūlyta:

- patikslinti savarankiškai dirbantiems asmenims, įtrauktiems į Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Valstybinė mokesčių inspekcija) sudaromą Savarankiškai dirbančių asmenų, pripažintų nukentėjusiais nuo ekstremaliosios situacijos ir karantino, kurio metu Lietuvos Respublikos Vyriausybė nustato ūkinės veiklos apribojimus, sąrašą, kuriems Užimtumo įstatymo nustatyta tvarka gali būti skiriamos išmokos savarankiškai dirbantiems asmenims, reikalavimus: išmokos galėtų būti skiriamos tiems asmenims, kurių pajamos, lyginant 2020 metus su 2019 metais, sumažėjo ne mažiau kaip 30 procentų ir 2019 metais buvo ne mažesnės nei 12 minimalių vartojimo poreikių dydžių. Išmoka būtų mokama ne ilgiau kaip iki 2021 m. rugsėjo 30 d.;

- nustatyti subsidijos darbo užmokesčiui skyrimo ir mokėjimo darbdaviams, dėl Vyriausybės paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino paskelbtos prastovos metu išlaikantiems darbo vietas asmenims, kuriems Lietuvos Respublikos darbo kodekso 47 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytu atveju paskelbta prastova, sąlygas: subsidija darbo užmokesčiui prastovų laikotarpiu būtų mokama, kol tęsiasi Vyriausybės paskelbta ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas ir užimtam asmeniui Darbo kodekso 47 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytu atveju paskelbta prastova, bet ne ilgiau kaip iki 2021 m. rugsėjo 30 d. Taip pat nustatoma būtina sąlyga, kad ši subsidija mokama darbdaviams, apie prastovos paskelbimą informavusiems Valstybinę darbo inspekciją prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Darbo kodekso 47 straipsnio 3 dalies 1 punkte nustatyta tvarka. Įsigaliojus Užimtumo įstatymo pakeitimams, pirmąjį kalendorinį mėnesį subsidijos darbo užmokesčiui dydis sudarytų 100 procentų apskaičiuotų lėšų, bet ne

daugiau kaip Vyriausybės patvirtinta minimalioji mėnesinė alga, antrąjį kalendorinį mėnesį – 0,9 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio, trečiąjį kalendorinį mėnesį – 0,7 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio;

- siekiant padėti įmonėms išlaikyti darbo vietas ir pasiruošti darbuotojų grįžimui į darbą, pasibaigus subsidijos darbo užmokesčiui prastovų laikotarpiu mokėjimo terminui arba kai darbdavys atšaukia Darbo kodekso 47 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytu atveju užimtam asmeniui paskelbtą prastovą ar sueina jos paskelbimo terminas, siūloma nustatyti subsidijos darbo užmokesčiui skyrimo ir mokėjimo, atšaukus prastovą ar suėjus jos paskelbimo terminui arba pasibaigus subsidijos darbo užmokesčiui prastovų laikotarpiu mokėjimo terminui, sąlygas, sudarant galimybę darbdaviams vieną mėnesį, bet ne ilgiau kaip iki 2021 m. liepos 31 d. gauti subsidiją darbo užmokesčiui už kiekvieną užimtą asmenį, kuriam Darbo kodekso 47 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytu atveju buvo paskelbta prastova ne mažiau kaip 75 darbo dienas (ne mažiau kaip 600 darbo valandų) per pirmuosius 6 kalendorinius mėnesius nuo Vyriausybės paskelbtos ekstremalios situacijos ir karantino, kurių darbdaviams jų darbo vietoms išlaikyti buvo mokama šio įstatymo 41 straipsnio 2¹ dalyje nurodyta subsidija darbo užmokesčiui ir kurių darbdavys neatleido. Subsidijos darbo užmokesčiui dydis sudarytų 100 procentų apskaičiuotų lėšų, bet ne daugiau kaip Vyriausybės patvirtinta minimalioji mėnesinė alga;

- siekiant padėti su finansiniais sunkumais dėl COVID-19 pandemijos susiduriantiems darbo netekusiems asmenims išvengti skurdo spąstų, siūloma išplėsti tikslinę darbo paieškos išmokos gavėjų grupę ir įtraukti bedarbius, kurie buvo savarankiškai dirbantys. Šių asmenų savarankiška veikla turėtų būti išregistruota ne anksčiau kaip 3 mėnesiai iki Vyriausybės paskelbtos ekstremaliosios situacijos ar karantino. Siūloma nustatyti šios išmokos mokėjimo trukmę ne ilgesnę, kaip iki 2021 m. rugsėjo 30 d.;

- Lietuvos Respublikos piliečius, lietuvių kilmės asmenis ir jų šeimos narius, kurie, vadovaujantis Lietuvos Respublikos asmenų perkėlimo į Lietuvos Respubliką įstatymu ir Vyriausybės 2019 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 928 „Dėl asmenų perkėlimo iš Venesuelos Bolivarо Respublikos į Lietuvos Respubliką“, perkeliama iš Venesuelos Bolivarо Respublikos į Lietuvos Respubliką, įtraukti į papildomai remiamų asmenų sąrašą, kadangi atvykę į Lietuvą perkeltieji asmenys susiduria su panašiais sunkumais ieškant darbo ir įsidarbinant, kaip ir asmenys, turintys pabėgėlio statusą ar asmenys, kuriems suteikta papildoma ar laikinoji apsauga. Dauguma jų nekalba jokia kita kalba, išskyrus ispanų (venesueliečiai), arba geba tik vos susikalbėti lietuviškai, bet nemoka rašyti, tokių kalbos įgūdžių nepakanka. Užtrunka jų turimų išsilavinimą ir kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų pripažinimas. Susiduriama su darbdavių nepasitikėjimu ir nenoru įdarbinti perkeltuosius asmenis. Įtraukus asmenis, turinčius perkeliamojo asmens statusą į papildomai darbo rinkoje remiamų asmenų sąrašą, jiems, kaip ir asmenims, kuriems suteiktas pabėgėlio statusas arba papildoma ar laikinoji apsauga, padidėtų įsidarbinimo galimybės.

Patobulintam Projektui¹, atsižvelgus į Lietuvos Respublikos Seimo narių pateiktus siūlymus, buvo pritarta 2021 m. gegužės 21 d. Lietuvos Respublikos Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto posėdyje ir 2021 m. gegužės 27 d. Projektas buvo priimtas Lietuvos Respublikos Seimo posėdyje.

Pažymėtina, kad Ministerija taip pat rengia **Įtraukios darbo rinkos plėtros programą** (toliau – Plėtros programa), kuria siekiama įgyvendinti **2021-2030 metų nacionalinio pažangos plano**, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021-2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“ **2.3 uždavinį** – „*Didinti darbo ieškančių asmenų įsidarbinimo galimybes ir užimtumo rėmimo sistemos veiksmingumą ir efektyvumą. Didinti nedirbančiųjų įtraukimą į darbo rinką, siekiant užtikrinti tinkamą darbą ir*

¹ [Užimtumo įstatymo Nr. XII-2470 5\(1\), 25, 35, 41, 42, 43 ir 48\(1\) straipsnių pakeitimo įstatymo pr... \(lrs.lt\)](#)

pajamų šaltinį, bei, tuo pačiu, geriau panaudoti laisvų darbo išteklių potencialą ir spręsti kvalifikuotų darbuotojų trūkumo problemą. Įgyvendinant uždavinį, didinamas užimtumo rėmimo sistemos efektyvumas, siekiant kuo didesnei daliai nedirbančiųjų ir kuo greičiau rasti tinkamą darbą bei užtikrinti jų užimtumo tvarumą, ilgalaikį išlikimą darbo rinkoje“. **Numatomos šios priemonės:**

- **didinti pažeidžiamų asmenų užimtumą.** Atsižvelgiant į Plėtros programoje atliktą problemų ir jas lemiančių priežasčių analizę, šiuo metu atliekamas Plėtros programos pažangos priemonių formavimo ir pagrindimo procesas. Jo metu formuojamos galimos priemonių įgyvendinimo alternatyvos: modeliuojami skirtingų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių (toliau – ADRPP) rinkiniai ir jų apimtys, derinant su Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonėje „Naujos kartos Lietuva“ numatytų kryptių įgyvendinimo priemonėmis. Taikant sąnaudų ir naudos analizę, skaičiuoklės pagalba atliekamas jų palyginimas ir geriausios alternatyvos išrinkimas;

- **didinti ADRPP aprėptį ir finansavimą.** Planuojama sukurti tvarų ADRPP finansavimo mechanizmą. Šią priemonę ketinama įgyvendinti atlikus alternatyvų analizę ir išrinkus geriausią alternatyvą);

- **optimizuoti Užimtumo tarnybos veiklos procesus ir funkcijas** (sprendžiama per Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės „Naujos kartos Lietuva“ 7.4 reformos „Į klientą orientuotas užimtumo rėmimas“ pirmąją kryptį).

Tikimasi, kad visos aukščiau nurodytos priemonės reikšmingai prisidės mažinant pandemijos metu išaugusį nedarbo lygį Lietuvoje.

Viceministras

Vytautas Šilinskas

Vilija Melinienė, tel. 8 618 72 327, el. p. Vilija.Meliniene@socmin.lt

Rita Klakauskienė, tel. 8 659 24 782, el. p. Rita.Klakauskiene@socmin.lt